

شماره دهم، بهمن ۱۳۹۱

۲ سخن نخست

۴ راهبرد نظام

۵ تحلیل

انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۹۲: تحركات و آرایش سیاسی جریان‌ها (۵) نگاهی به چالش‌های اقتصادی (۱۳) رقابت تسلیحاتی و تحركات نظامی در محیط راهبردی ایران (۱۹) تحولات محیط پیرامونی ایران (۲۳) سیاست سدبندی: از مرزهای ایران تا امریکای لاتین (۲۹) دولت جدید اوباما: ترمیم کابینه، تأکید بر مذاکره و تشدید تحریم (۳۵) عراق: پیوند مداخله گران خارجی و کنش گران داخلی (۴۱) سوریه: بن‌بست نظامی، امید به دیپلماسی (۴۵) مصر، کانون دیپلماسی نوین منطقه (۵۱)

۵۵ نگاه دیگران

سیاست خارجی جمهوری اسلامی ایران از نگاه «پاتریک کلاوسون» (۵۶)

۶۳ پیش‌نگاه

• مطالب درج شده در ماه‌نگار لزوماً بیانگر دیدگاه‌های پژوهشکده نمی‌باشد و استفاده از مطالب آن با ذکر منبع آزاد است.

* صاحب امتیاز: پژوهشکده مطالعات راهبردی
* مدیر مسئول و رئیس شورای سیاست‌گذاری:

سعید نورایی

* دبیر: مهدی میرزاده کوهشاهی

* شورای سیاست‌گذاری (به ترتیب حروف الفبا):

میرقاسم بنی‌هاشمی، فرزاد پورسعید، دکتر ناصر علیدوستی، دکتر داود غرایق‌زندی، دکتر محمود یزدان‌فام
* هیئت تحریریه (به ترتیب حروف الفبا):

میرقاسم بنی‌هاشمی، فرزاد پورسعید، دکتر قاسم ترابی، دکتر داوود غرایق‌زندی، مهدی میرزاده کوهشاهی، دکتر محمدعلی قاسمی، وحید نوری، دکتر طیبه واعظی، دکتر محمود یزدان‌فام

* عوامل اجرایی و فنی: مهندس علی رئیس‌دانا، اکبر قلی‌یان،

مرضیه خطیبی، احسان مرشدی

* ویراستار: لیلا مرادی

* صفحه‌آرا: ملیحه کربلایی

* طراح جلد: سیدعباس امجدزنجانی

* نشانی: تهران، خیابان حافظ، خیابان آبان جنوبی، خیابان

رودسر شرقی، پلاک ۷

* صندوق پستی: ۱۴۱۵۵-۵۱۸۹

* تلفن: ۰۲۱-۸۸۸۰۲۴۷۷

* دورنگار: ۰۲۱-۸۸۸۹۶۵۶۱

* رایانامه: dideban@risstudies.org

پژوهشکده مطالعات راهبردی

تهران

انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۹۲؛ تحركات و آرایش سیاسی جریان‌ها

اشاره:

در تداوم سلسله گزارش‌های انتخاباتی، گزارش حاضر ضمن تبیین نظرها و دیدگاه‌های مقام معظم رهبری، می‌کوشد به موضوعاتی همچون بررسی مواضع و آرایش اولیه و راهبردهای انتخاباتی جریان‌های سیاسی فعال داخلی و برخی موضوعات مؤثر بر فضای انتخاباتی مانند اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری، طرح دولت برای استخدام‌های دولتی و اعلام آمادگی دولت برای اجرای فاز دوم هدفمندی پیردازد.

مقدمه

انتخابات سال آتی نیز می‌تواند فرصت‌ها و تهدیدهای نوینی را در عرصه داخلی و بین‌المللی برای جمهوری اسلامی ایجاد کند. بر این اساس، ضروری است این موضوع در چند ماه باقی‌مانده به انتخابات از ابعاد مختلف ارزیابی شود. در این چهارچوب، ماه‌نگار دیده‌بان امنیت ملی نیز با رویکردی امنیت‌پژوهانه و بر پایه مهم‌ترین رویدادهای ماه، به رصد و تبیین روندهای انتخاباتی می‌پردازد. همان‌طور که اشاره شد، گزارش حاضر ضمن تبیین نظرها و دیدگاه‌های انتخاباتی مقام معظم رهبری به بررسی مواضع و آرایش اولیه جریان‌های سیاسی فعال داخلی و برخی موضوعات مؤثر بر فضای انتخاباتی می‌پردازد. در شماره‌های بعدی نیز، دیدگاه‌ها و راهبردهای انتخاباتی عوامل خارجی و طیف‌های اپوزیسیون خواهد شد.

الزامات انتخابات از نظر مقام معظم رهبری

از مجموع بیانات رهبر معظم انقلاب درباره انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۹۲ در سه ماه اخیر و در دو دیدار مردمی در ۲۴ مهر در شیروان و ۱۹ دی در قم می‌توان به اصول راهنمای زیر اشاره کرد:

مشارکت عظیم و پرشور: ایشان در شیروان تأکید کردند:

«شرکت مردم در انتخابات، یک مشارکت عظیمی می‌باشد؛ این مصون‌کننده است. همه تلاش دست‌اندرکاران، امروز و فردا و روز انتخابات و در اثنای مقدمات و مؤخرات، باید این باشد: حضور مردم، حضور گسترده‌ای باشد.»

همچنین در ۱۹ دی به حضور پرشور و همگانی مردم اشاره کردند. **پرهیز از تنش‌آفرینی:** یکی از نکته‌های مهم مورد توجه رهبری،

با توجه به نقش مؤثر قوه مجریه در نظام مدیریتی و جایگاه آن در روابط بین‌الملل، انتخابات ریاست جمهوری نسبت به دیگر انتخابات کشور اهمیت ویژه‌ای دارد. چنین فهمی از تأثیرگذاری نهاد ریاست جمهوری در سرنوشت ملی باعث شده نهادهای حاکمیتی، جامعه ایرانی، شخصیت‌ها و جریان‌های سیاسی-اجتماعی و نیز کشورها و بازیگران خارجی توجه خاصی به آن داشته باشند. افزون بر این موضوع ساختاری، انتخابات ریاست جمهوری یازدهم از ابعاد دیگری نیز اهمیت دارد. چالش‌های سیاسی-امنیتی انتخابات ۱۳۸۸ و خدشه‌دارشدن شفافیت نظام جناح‌بندی و آرایش نیروهای سیاسی، تلاش‌های شبهه‌برانگیز برخی جریان‌ها برای تأثیرگذاری بر نتیجه انتخابات، فشارها و تحریم‌های بین‌المللی، پیدایش روندها و تحولات جدید سیاسی در خاورمیانه عربی و تبدیل شدن انتخابات به مهم‌ترین سازوکار تأسیس ساختارها و نظام‌های جدید سیاسی از جمله این ابعاد است.

چنان‌که تجربه‌های ده دوره انتخابات ریاست جمهوری کشور نشان می‌دهد،

توصیه به همه مخاطبان انتخاباتی برای پیشگیری از تبدیل شدن فرصت انتخابات به تنش است:

«انتخابات برای کشور مایه آبروست، مایه افتخار است. همه مراقب باشند که انتخابات مایه بی‌آبرویی برای کشور نشود؛ آن طوری که در سال ۸۸ یک عده‌ای سعی کردند انتخابات را مظهر اختلافات و انمود کنند، جنجال سیاسی طبیعی انتخابات را تبدیل کنند به یک فتنه؛ که البته ملت ایران در مقابلش ایستاد و هر وقت هم شبیه آن اتفاق بیفتد، ملت در مقابل آن خواهد ایستاد.»

سلامت انتخابات: رهبر معظم انقلاب درباره سلامت انتخابات بر سه نکته تأکید کردند؛ نخست، فرض سلامت انتخابات در تمامی انتخابات گذشته و اعتماد به مسئولان؛ دوم، ضرورت اعمال مراقبت‌ها و لزوم امانت‌داری و سوم، پرهیز از تردیدافکنی درباره سلامت انتخابات. ایشان در همراه در شیروان اشاره کرد: «سلامت انتخابات مسئله اساسی و مهمی است که با وجود اعتماد به مسئولان و فرض سلامت انتخابات در دولت‌های گذشته، مراقبت‌های گوناگون از جهات مختلف لازم است انجام بگیرد. انتخابات باید با سلامت و امانت‌داری کامل انجام شود و مسئولان دولتی و غیردولتی با رعایت کامل قوانین و تقوا و پاک‌دستی، انتخابات سالمی را برگزار کنند. راه‌ها و روش‌های بسیار خوبی در قوانین برای سالم برگزار شدن انتخابات پیش‌بینی شده است. پابندی همه به این راه‌ها و قوانین سلامت انتخابات را تضمین می‌کند؛ مگر اینکه کسانی بخواهند از راه‌های غیرقانونی عمل کنند.»

پرهیز از گفتمان سلبی: حضرت «آیت‌الله خامنه‌ای» در تبیین پرهیز از ایجاد گفتمان سلبی به سه موضوع انتخابات آزاد، سلامت انتخابات و پرهیز از حادثه‌سازی اقتصادی یا سیاسی - امنیتی اشاره کردند. در ۱۹ دی ماه، ایشان در بحث انتخابات آزاد، با توجه به اهداف دشمن برای حضور کم‌رنگ مردم، به افراد و جریان‌های مؤثر در انتخابات توصیه کردند: «همه، حتی کسانی که ممکن است از سر دلسوزی درباره انتخابات توصیه‌های عمومی بکنند، حواسشان باشد که به این مقصود دشمن کمک نکنند.»

ایشان همچنین، با انتقاد از کسانی که می‌کوشند به مردم تلقین کنند انتخابات سلامت لازم را ندارد، این گونه رفتارها و سخنان را از دیگر روش‌هایی برشمردند که به تحقق اهداف دولت‌های مستکبر کمک می‌کند و درباره آفرینی انتخاباتی هشدار دادند:

«ممکن است کسانی سعی کنند در ایام انتخابات، با به وجود آوردن حادثه‌ای یا ماجرای اقتصادی، سیاسی یا امنیتی سر مردم را به

چیزهای دیگری گرم کنند که این هم جزو نقشه‌هاست؛ البته، بنده مطمئنم که ملت ایران بسیار با بصیرت‌تر و باهوش‌تر از این است که با چنین ترفندهای خصمانه دشمنان یا عوامل آنها فریب بخورد.»

صلاحیت‌های کاندیداتوری: رهبری سه شاخص درک سنگینی کار اجرایی و توان انجام آن، داشتن صلاحیت‌های لازم در قانون اساسی، دل‌بستگی به نظام و صلاحیت اجرای قانون اساسی را ویژگی‌های اصلی نامزدهای ریاست جمهوری اعلام کردند. در این چهارچوب، هرچند رهبری در همراه اشاره کردند کسانی که خود را صالح می‌دانند و برای خود اهلیت قائل‌اند، وارد میدان شوند، با توجه به سنگین بودن مدیریت اجرایی کشور، در ۱۹ دی ماه نیز یادآوری کردند:

«کسانی به میدان نامزدی بیایند که کار اجرایی در سطح کلان بلدند و توان انجام این وظیفه را در خود می‌بینند.»

آرایش نیروها و جناح‌های سیاسی

بررسی چهار دوره انتخابات ریاست جمهوری (دوره‌های هفتم تا دهم) و چند دوره انتخابات مجلس شورای اسلامی نشان می‌دهد در آستانه هر انتخاباتی، نظم و آرایش جناح‌بندی سیاسی در کشور با فراز و نشیب گسترده‌ای روبه‌رو بوده است. هرچند رقابت‌های انتخاباتی ریاست جمهوری در دو دهه اخیر به طور کلی، منطقی دوقطبی بین دو جریان اصول‌گرا و اصلاح‌طلب داشته؛ اما به علت‌هایی مانند اختلافات درون‌جناحی و نبود اجماع در معرفی نامزد واحد و نیز شفاف نبودن برنامه‌ها، مواضع و راهبردهای انتخاباتی، فاقد ویژگی‌های رقابت کامل دو یا چندقطبی مانند فراگیری گفتمان‌های رقیب در سطح اجتماعی و توان

ایجاد شکاف‌های مؤثر قطبیت‌ساز بوده است. زمینه اصلی چنین آسیبی را می‌توان در نقش نداشتن احزاب و جریان‌های فراگیر سیاسی و نیز جناحی - جبهه‌ای بودن و سیالیت ماهیت رقابت‌های انتخاباتی دانست. این واقعیت باعث می‌شود به دنبال برخی تحولات سیاسی و اجتماعی یا پیامدهای ناشی از آنها، نظام جناح‌بندی سیاسی و آرایش نیروهای سیاسی در آستانه هر انتخاباتی با دگرگونی‌های چشمگیری روبه‌رو شود. پیامد چنین دگرگونی‌هایی در عرصه رقابت‌های انتخاباتی، ابهام در برنامه‌های راهبردی جریان‌های سیاسی و نیز ظهور نامزدهایی است که اهداف و برنامه‌های انتخاباتی شفاف و منسجمی ندارند. به نظر می‌رسد ویژگی‌های حاکم بر فضای انتخاباتی چند دوره گذشته، بر فضای رقابتی انتخابات آتی ریاست جمهوری نیز حاکم باشد. مروری بر مواضع و رفتارهای جریان‌های سیاسی نشان می‌دهد در پنج ماه پیش از انتخابات، هم برنامه‌های جناح‌ها و هم کیفیت حضور آنها شفافیت لازم را ندارد و جریان‌های سیاسی هنوز برای معرفی نامزد واحد و معین به اجماع نرسیده‌اند. با این حال، بررسی اجمالی آرایش و مواضع جریان‌ها و شخصیت‌های سیاسی سه قطب انتخاباتی (اصول‌گرایان، اصلاح‌طلبان و طیف دولت) می‌تواند به طور نسبی، چشم‌اندازی کلی از فضای انتخاباتی سال ۹۲ را نشان دهد.

تمهیدات انتخاباتی اصول‌گرایان

جریان اصول‌گرایی مهم‌ترین جناح سیاسی حاضر در عرصه سیاسی کشور است که در چند سال گذشته، نقش تعیین‌کننده‌ای در رقابت‌های انتخاباتی ریاست جمهوری و مجلس داشته است. این جریان از چند طیف جبهه متحد

اصول‌گرایی، جبهه پایداری، طیف دولت و جبهه ایستادگی تشکیل شده است. جبهه اصلی، تعیین‌کننده و مؤثر این جریان، جبهه متحد اصول‌گرایی است که با محوریت «آیت‌الله مهدوی کنی» و تشکل‌هایی مانند جامعه روحانیت مبارز و جامعه مدرسین قم در همه دوره‌ها، در انتخابات فعال‌اند و با نام اصول‌گرایان سنتی شناخته می‌شود. ویژگی بارز آنها این است که در فضای درون‌جناحی اهل تعامل‌اند و در عرصه سیاست، رویکرد رادیکالی ندارند. از دیدگاه کارشناسان، این جبهه با وجود موقعیت ریشه‌دار به قطبی‌سازی افراطی فضای سیاسی گرایش چندانی ندارد و نامزدهای آن از نیروهای رادیکال نیستند. آقایان «علی‌اکبر ولایتی»، «غلام‌علی حداد عادل» و «محمدباقر قالیباف» از نامزدهای مطرح این جریان‌اند که در چند هفته گذشته، در قالب کمیته ۱+۲ فعالیت انتخاباتی خود را آشکار کردند و در ۲۶ دی ماه، با انتخاب «حسین مظفر»، به ریاست ستاد انتخابات «ائتلاف سه گانه اصول‌گرایان»، به فعالیت‌های خود رسمیت بخشیدند.

نسل جدید اصول‌گرایان، تکنوکرات‌هایی‌اند که بیشتر دغدغه‌های مدیریتی و اقتصادی دارند. دو چهره اصلی این نسل آقایان «قالیباف» و «رضایی»‌اند. آقای «قالیباف» تلاش دارد با انجام دادن لابی‌هایی، افزون بر جریان سنتی اصول‌گرایان، در پی جلب نظر حامیان نسل جدید اصول‌گرایان مانند جمعیت ایثارگران انقلاب اسلامی و رهپویان انقلاب اسلامی نیز باشد. رضایی نیز با تشکیل جبهه ایستادگی در صدد جلب حمایت تشکل‌های میانه‌رو و حامی توسعه اقتصادی و پیشرفت مانند حزب توسعه و عدالت، جمعیت آبادگران جوان و حزب سبز است.

در عرصه فعالیت‌های انتخاباتی، تشکل‌هایی مانند رهپویان و ایثارگران یا جبهه ایستادگی مستقل به شمار می‌آیند، هرچند آنها جزو مجموعه اصول‌گرایان‌اند، با جریان اصول‌گرایان سنتی در رقابت‌های انتخاباتی همراه نیستند و نامزدها یا فهرست خود را مطرح می‌کنند. طبق نظر «محبیان»، شعار آنها نه به «احمدی‌نژاد»، نه به «هاشمی»، نه به اصلاحات و نه به اصول‌گرایان سنتی است و گفت‌وگویشان حول این محورهای سلبی شکل می‌گیرد. سه نامزد مطرح این طیف، آقایان «حداد عادل»، «قالیباف» و «جلیلی»‌اند.

برخلاف دو جبهه پایداری و طیف دولت، که هر یک مواضع و اهداف کم‌وبیش یکپارچه‌ای نسبت به موضوعات مختلف دارند، ویژگی بارز جبهه اصول‌گرایان سنتی تکرر مواضع و دیدگاه‌های سیاسی نسبت به مسائلی مانند حضور یافتن یا نیافتن دیگر جریان‌های سیاسی مانند اصلاح‌طلبان یا طیف دولت در رقابت‌های انتخاباتی است؛ برای نمونه، برخی از گروه‌های این جریان معتقدند نظام نیازی به حضور اصلاح‌طلبان

پایداری و متحد بر سر نامزد واحدی ائتلاف خواهند کرد.

تحركات انتخاباتی دولت

طیف دولت سومین گرایش جریان اصول‌گرایی است. برخی مواضع و رفتارهای آقای «احمدی‌نژاد» و شایع شدن تلاش ایشان برای اجرای الگوی «پوتین - مدودف» در انتخابات - که نه تنها با انکار یا تکذیب روبه‌رو نشده، بلکه در برخی تارنماهای حامی دولت آشکارا، از آن دفاع می‌شود - سبب شده است طیف دولت هم در درون جریان اصول‌گرایی و هم در عرصه رقابت‌های انتخاباتی به ضلع سوم رقابت‌های انتخاباتی تبدیل شود. دولت چه با منطق رئالیستی حفظ قدرت، چه با منطق برتری قایل شدن بین نوع نگاه و رویکرد اجرایی خود نسبت به دیگر جریان‌ها و چه با انگیزه به ثمر نشاندن اهداف و برنامه‌هایی که در هشت سال گذشته به نتیجه‌نهایی و محسوس نرسیده‌اند، به طور طبیعی، خواستار تداوم نفوذش بر دولت آینده است؛ شیوه‌ای که آقایان «هاشمی» و «خاتمی» نیز بعد از پایان دوره مدیریت هشت ساله‌شان بر قوه مجریه، در دوره مدیریت و پس از تأسیس حزب کارگزاران و مشارکت‌پیگیری کردند و از ظرفیت‌هایی که در اختیار داشتند، با روش‌های متفاوتی برای تحقق ادامه تفکر خود در دولت استفاده کردند؛ بنابراین، به طور طبیعی می‌توان انتظار داشت بخشی از رفتارها و مناسبات آتی دولت و رئیس‌جمهور به اثرگذاری در انتخابات آینده ریاست جمهوری معطوف باشد که در منطق سیاسی نیز به طور مطلق مردود نیست؛ زیرا، همه رقبای آقای «احمدی‌نژاد» نیز از موقعیت‌های مدیریتی و سیاسی‌ای که

در انتخابات ندارد و انتخابات آینده می‌تواند مانند انتخابات مجلس نهم بین دو گروه اصول‌گرا (جبهه متحد و جبهه پایداری) برگزار شود و برخی دیگر نیز حذف کامل اصلاح‌طلبان را حذف بخشی از نیروهای انقلاب می‌دانند. ویژگی دیگر این جریان، نبود برنامه‌های جامع، شفاف و منسجم در عرصه انتخابات است.

جبهه پایداری

دومین جبهه مؤثر و دارای تربیون اصول‌گرایان، جبهه پایداری است که در عمل، به دو گرایش تقسیم می‌شود. گرایش نخست، هواداران «آیت‌الله مصباح» اند که می‌توان آنها را طیف چپ پایداری یا گروه قم نامید و نظرهایی بسیار ایدئولوژیک دارند؛ اما گرایش راست یا گروه تهران به دولت نزدیک‌تر است. طیف چپ پایداری با شعار نه به اصلاحات، نه به کاندیدای احمدی‌نژاد، نه به اصولگرایان سنتی و نه

چنان‌که تجربه‌های ده دوره
انتخابات ریاست جمهوری کشور
نشان می‌دهد، انتخابات سال آتی
نیز می‌تواند فرصت‌ها و تهدیدهای
نوبتی را در عرصه داخلی و
بین‌المللی برای جمهوری اسلامی
ایجاد کند.

به هاشمی وارد صحنه می‌شوند و در واقع، گفتمان آنها مجموعه‌ای از «نه‌های مختلف است. طیف چپ پایداری هم با اصلاح‌طلبان و جریان منتسب به فتنه مشکل دارد، نسبت به اصول‌گرایان سنتی نیز دارای موضع است و نسبت به آقای «احمدی‌نژاد» نیز نقد دارد؛ اما مخالفت آنها با آقای «هاشمی» است و از وی انتقاد می‌کنند و نامزدهای مطلوب آنها افرادی همچون آقایان «جلیلی» و «لنکرانی» اند.

با وجود اینکه برخی اعضای جبهه پایداری اعتقاد دارند این جبهه به وظیفه‌گرایی معتقد است، نه نتیجه‌گرایی، اما تداوم حضور دو جبهه متحد و جبهه پایداری در عرصه انتخابات و رویارویی آنها در برابر هم، مشروط به حضور نیافتن اصلاح‌طلبان است و در صورت دوقطبی شدن انتخابات بین اصول‌گرایان و اصلاح‌طلبان، به احتمال زیاد، دو جبهه

جبهه اصلاحات

اصلاح طلبان که در برگیرنده نزدیک به هجده حزب و گروه سیاسی اند، در دو دهه اخیر، قطب مهمی در رقابت های انتخاباتی مجلس و ریاست جمهوری بوده اند؛ اما مواضع و روندهای انتخاباتی چند ماه اخیر درون این جریان نشان می دهد که کیفیت حضور آنها با ابهامات بیشتری روبه روست که هم نشان دهنده راهبرد چند گانه و ناهمسویی های فکری-سیاسی، نبود شفافیت مواضع و اجماع درباره نامزد خاص و هم بیانگر شکل گیری وضعیت خاص سیاسی برای آنها پس از انتخابات ریاست جمهوری ۱۳۸۸ است. در عین حال، با بررسی مواضع و دیدگاه های جریان اصلاح طلب می توان راهبردهای انتخاباتی این جریان را در چند گزینه زیر صورت بندی کرد:

مشارکت مشروط

مهم ترین بخش جریان اصلاحات، که در حال حاضر، در چهارچوب «شورای هماهنگی جبهه اصلاحات» فعالیت های انتخاباتی خود را آغاز کرده اند و می توان آنها را بدنه اصلی و جناح اکثریت این جریان دانست، بر این باورند که اگر فضای سیاسی برای فعالیت های انتخاباتی آنان مانند برگزاری همایش ها و فعالیت های حزبی- رسانه ای مساعد نبوده و امکان معرفی نامزد اصلی آنان وجود نداشته باشد، به رقابت انتخاباتی وارد نمی شوند؛ در واقع، این گروه به به تحریم/ مشارکت مشروط قائل اند.

در آذرماه، «موسوی خونی ها»، دبیر کل مجمع روحانیون، تأکید کرد در وضعیت کنونی، امکان مشارکت در انتخابات برای اصلاح طلبان و منتقدان فراهم نیست و نشانه ای نیز برای برون رفت از این وضعیت دیده نمی شود. «محمد خاتمی» نیز در شهریور ماه با ابراز تمایل تلویحی نسبت به حضور اصلاح طلبان در انتخابات آینده ریاست جمهوری، تردید خود را درباره صدور اجازه شرکت به آنها در رقابت های انتخاباتی بیان کرد. در ماه های آذر و دی، «خاتمی» چندبار با اظهار نگرانی از وضع موجود، حضور فعال اصلاح طلبان را در انتخابات ناممکن دانست.

در آخرین موضع، در اوایل دی ماه نیز در دیدار با اعضای ستاد برگزاری کنگره اصلاح طلبان، در واکنش به اظهارات «آیت الله جنتی»: «امکانی برای حضور مجدد فتنه گران در صحنه انتخابات وجود ندارد و آنها حتی نباید توهم این حضور مجدد را داشته باشند». اعلام کرد:

«معتقدم شرایط حضور اصلاح طلبان به عنوان کاندیدا دادن چندان فراهم نیست، چشم اندازی هم برای فراهم آمدنش نمی بینم». برخی افراد دیگر مدافع راهبرد مشارکت مشروط نیز با تأکید بر

در اختیار دارند، به نفع دیدگاه های خود در انتخابات استفاده می کنند.

البته برخی تصمیم های دولت در آستانه انتخابات بحث های زیادی را در عرصه رقابت های انتخاباتی پدید آورده است. برای نمونه، برخی شخصیت های اصول گرا با توجه به اینکه استانداری ها نقشی اساسی و محوری در برگزاری انتخابات دارند و به نوعی، کارگزار بخش مهمی از روند اجرایی انتخابات به شمار می آیند، برکناری یازده استاندار را در چند ماه اخیر (استانداران خراسان رضوی، قم، خراسان شمالی، همدان، سیستان و بلوچستان، گیلان، کهگیلویه و بویراحمد، اردبیل، بوشهر، البرز و ایلام) در چهارچوب برنامه ها و اهداف انتخاباتی دولت تفسیر می کنند.

همچنین، جریان های سیاسی تغییرات و جابه جایی های مقامات نهاد ریاست جمهوری و کنار رفتن آقای «مشایی» از دفتر رئیس جمهوری و انتصاب وی به ریاست دبیرخانه جنبش عدم تعهد (که با توصیف و تمجید بی سابقه آقای «احمدی نژاد» همراه بود) و انتصاب افراد منتسب به وی در ریاست سازمان میراث فرهنگی، صنایع دستی و گردشگری و دفتر ریاست جمهوری را بخشی از طرح های مهم انتخاباتی دولت ارزیابی می کنند. برخی اعضای جبهه متحد و جبهه ایستادگی نیز تغییرات کابینه را نشان دهنده آرایش تهاجمی آقای «احمدی نژاد» برای انتخابات آینده می دانند.

انتشار نتایج برخی نظرسنجی های انتخاباتی از سوی تارنمای شبکه ایران وابسته به دولت - که در آن، «اسفندیار رحیم مشایی»، نخستین گزینه مورد حمایت مناطق ۲۲ گانه تهران برای انتخابات آتی ریاست جمهوری است - بخشی از زمینه سازی های انتخاباتی طیف دولت از سوی منتقدان ارزیابی می شود.

خواسته‌ها و مواضع خاتمی معتقدند:

«این شرایطی که آقای خاتمی مطرح کرد، از طرف بسیاری از اصلاح‌طلبان خیلی کم و حداقلی تلقی شد و ایشان کف مطالبات را مطرح کردند. وقتی چنین مواردی تأمین نشود، اصلاً لزومی نمی‌بینیم دست به چنین کاری بزنیم؛ چون فایده‌ای نمی‌بینیم.»
بر این مبنا، طیف مزبور که اوایل دی‌ماه، خواستار برگزاری کنگره سراسری در ۲۷ و ۲۸ این ماه شده بود، در روز بیست‌وششم، با انتشار اطلاعیه‌ای و مطرح کردن «پاره‌ای موانع و مشکلات»، لغو و تعویق کنگره شورای هماهنگی را اعلام کرد.

مشارکت وظیفه‌گرا

برخی از اعضای فکری منتقد درونی جریان اصلاحات معتقدند اساساً در انتخابات باید حضور داشت و نمی‌توان آن را به شرط‌های حداکثری مانند انتخابات آزاد مشروط کرد. این گروه، که خود را معتقد و وفادار به نظام می‌دانند، شرکت نکردن در انتخابات را نشانه قهر با نظام می‌دانند. از این رو، مدافع گزینه شرکت در انتخابات در صورت وجود حداقلی از انتخابات رقابتی‌اند. این طیف به دو دلیل «امکان ماندن درون نظام» و نیز «امکان بقا و تداوم حیات» جریان اصلاحات را در سطح اجتماعی و سیاسی در گرو مشارکت در انتخابات می‌داند. افرادی مانند «عباس عبدی» در مقام مدافع اصلی این رویکرد در انتخابات معتقد است بهترین راهبرد برای اصلاح‌طلبان، مشارکت با هدف بازسازی خود و کمک به حضور مردم در انتخابات با معرفی نامزدی معمولی و از بدنه مدیران معتبر آنان است. «عبداله نوری» نیز از رویکردی دیگر، با طرح ضرورت کنترل طیف تندرو، تداوم حیات این جریان را در گرو مشارکت فعال در انتخابات می‌داند. «موسوی لاری» هم بر این نظر است که فلسفه وجودی اصلاح‌طلبان با انتخابات گره خورده و نمی‌توان مدعی اصلاح‌طلبی بود و در انتخابات شرکت نکرد. به گفته او، اصلاح‌طلبان باید در انتخابات حضور داشته باشند تا بتوانند اصلاح کنند.

طیف محافظه‌کار و مشارکت حداکثری

در کنار این سه راهبرد، دو گروه دیگر نیز میان اصلاح‌طلبان وجود دارد که وزنه تشکیلاتی و پایگاه اجتماعی آنها به مراتب از طیف اصلی اصلاح‌طلبان کمتر است. گروه نخست طیف «کارگزاران» است که حول محور آقای «هاشمی رفسنجان» قرار می‌گیرند. وی با تأکید بر حضور در انتخابات بر این نظر است که برگزاری انتخابات آزاد،

شفاف و منطبق بر قانون اساسی می‌تواند بخش بزرگی از مشکلات کشور را حل کند. آقای «هاشمی» در همین زمینه، خواستار تشکیل «دولت وحدت ملی» در انتخابات آینده است؛ طرحی که برخی اصول‌گرایان، به ویژه جبهه پایداری و طیف دولت به شدت از آن انتقاد کردند. موضع‌گیری‌های برخی چهره‌های این گروه از کارگزاران مانند «جهانگیری» نشان می‌دهد به شرکت فعال در انتخابات قائل‌اند و آن را ممکن می‌دانند؛ در نتیجه، به دنبال یافتن چهره‌ای‌اند تا بتوانند تئوری «دولت وحدت ملی» را اجرا کنند. در این میان، افرادی همچون «حسن روحانی» و «علی اکبر ولایتی» گزینه‌های احتمالی مورد حمایت این طیف مطرح شده‌اند و برخی تارنماها اصول‌گرا، «حسن روحانی» را نامزد اصلی آقای «هاشمی» و مجری دولت وحدت ملی می‌دانند.

گروه دوم میانه‌روها را می‌توان برخی شخصیت‌ها مانند «محمد رضا عارف» و «محمدعلی نجفی» دانست که در چند مصاحبه، برای حضور در رقابت‌های انتخاباتی اعلام آمادگی کرده‌اند. البته، مهم‌ترین جریان طیف میانه‌رو و محافظه‌کار را می‌توان «جبهه اصلاح‌طلبان» دانست که می‌کوشد موقعیت تازه‌ای برای حضور اصلاح‌طلبان در انتخابات ریاست جمهوری فراهم کند. از جمله احزاب حاضر در این جبهه جدید اصلاح‌طلبان می‌توان به حزب‌های مردم‌سالاری، آزادی، فرزندان ایران، پیش‌گامان توسعه و جمعیت ایران فردا اشاره کرد. جبهه اصلاح‌طلبان که با محوریت «مصطفی کواکبیان» شکل گرفت، راهبردی با نام طرح «مناسک» ارائه کرده که در آن، ۳۱ مجمع استانی و یک مجمع ملی با عضویت چهارهزار نفر از نخبگان اصلاح‌طلب در سراسر کشور پیش‌بینی شده است.

تحریم انتخابات

به دنبال چالش‌های انتخابات ۱۳۸۸، جریان سیاسی اقلیت و رادیکال اصلاح‌طلبان با این استدلال که شرکت در انتخابات فقط به مشروعیت بخشی به نظام منجر می‌شود، با استناد به حوادث دوره پیش، گزینه تحریم انتخابات را مطرح کرده‌اند. برخی از اعضای حزب جبهه مشارکت و جناح خارج نشین سازمان مجاهدین انقلاب اسلامی و حامیان جریان سبز مدافع این نظر هستند.

در مجموع، با بررسی مواضع و رفتارهای انتخاباتی چهره‌ها و تشکل‌های شاخص و مؤثر جریان اصلاح‌طلبی، مشخص می‌شود، این جریان هنوز به موضع قاطعی درباره انتخابات ریاست جمهوری سال آینده نرسیده است؛ اما در کل، به نظر می‌رسد طیف اکثریت معتقد به مشارکت مشروط، به ویژه طیف محافظه کار و میانه‌رو در وضعیتی خاص، مانند امکان معرفی نامزد به وحدت برسند و به مشارکت حداکثری در انتخابات تمایل داشته باشند.

انتخابات در پرتو برخی موضوعات چالشی

سه موضوع اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری، تمایل دولت برای اجرای فاز دوم هدفمندی یارانه‌ها و طرح استخدام پانصد هزاری نفری دولت، مهم‌ترین موضوعاتی‌اند که در چند ماه اخیر، هم بر فضای سیاسی تأثیر گذاشته و هم زمینه‌هایی برای تنش‌های انتخاباتی بوده است.

اصلاح قانون انتخابات

اصلاح قانون انتخابات ریاست جمهوری یکی از موضوعاتی است که در چند ماه گذشته، بر روابط دولت و مجلس سایه افکنده است. مهم‌ترین اصلاحیه این قانون به ماده

۳۱ (مرتبط با نهاد برگزارکننده انتخابات) و ماده ۳۵ (مربوط به شرایط انتخاب‌شوندگان) در قانون انتخابات پیشین مربوط شود. با توجه به ایرادات حقوقی، ماده ۳۵ در روز بررسی و تصویب این اصلاحیه از دستور کار مجلس خارج شد؛ اما بر مبنای اصلاح ماده ۳۱، نهاد جدیدی به نام «هیئت اجرایی مرکزی انتخابات» تأسیس شد که بر مبنای آن، وزارت کشور مجری برگزاری انتخابات ریاست جمهوری است؛ اما زیر نظر هیئت اجرایی مرکزی انتخابات با ترکیب وزیر کشور، یکی از اعضای هیئت رییس، مجلس، دادستان کل کشور، وزیر اطلاعات و تعداد هفت نفر از شخصیت‌های دینی، سیاسی، فرهنگی عمل می‌کند.

مروری بر مواضع و رفتارهای جریان‌های سیاسی نشان می‌دهد ظرف در پنج ماه پیش از انتخابات، هم برنامه‌های جناح‌ها و هم کیفیت حضور آنها شفافیت لازم را ندارد و جریان‌های سیاسی هنوز برای معرفی نامزد واحد و معین به اجماع نرسیده‌اند.

همچنین، با اصلاح قانون انتخابات، پخش زنده مناظره‌های نامزدها در تلویزیون ممنوع شد. پس از اصلاح این قانون، صف‌بندی سیاسی‌ای شکل گرفت که در یک‌سوی آن، منتقدان آقای «احمدی‌نژاد» با محوریت رئیس مجلس و حامیان وی و در دیگر سو، دولت و حامیان در فراکسیون جبهه پایداری قرار گرفتند. آقای «احمدی‌نژاد» در همایش قوه مجریه و حقوق اساسی به صراحت، از این قانون انتقاد و آن را با قانون اساسی مغایر دانست.

طرح بزرگ استخدام‌های دولتی

طرح مهرآفرین دولت در زمینه اشتغال و مجوز استخدام در حجم انبوه، که دولت اختیار اجرای آن را به استانداران واگذار کرده، دیگر موضوع مهم چالش برانگیز در چند هفته اخیر بوده است که با مصوبه هیئت وزیران درباره استخدام ۱۵۰۰ نفر در نهاد ریاست جمهوری آغاز شد. به نظر رئیس کمیسیون نظارت بر قوانین مجلس، اختیاراتی که در این ابلاغیه به معاونت اجرایی داده شده، با قانون اساسی، قانون برنامه پنجم توسعه و قانون بودجه سالانه مغایرت‌های زیادی دارد. در ۱۳ دی ماه، آقای «لاریجانی» رئیس مجلس، در نامه‌ای به آقای «احمدی‌نژاد»، استخدام ۱۵۰۰ نفر را در نهاد ریاست جمهوری بدون طی تشریفات

مقرر، مغایر قانون اعلام کرد. برخی منتقدان دولت نیز از این مصوبه با عنوان «تصمیم مشکوک به خرید رأی انتخاباتی» یا «تلاش برای برهم ریختن همه نظامات اداری کشور» یاد کردند.

طرح اجرای فاز دوم هدفمندی یارانه‌ها

اما مهم‌ترین موضوع تنش‌ها در یک ماه اخیر، طرح و اعلام تمایل دولت برای اجرای فاز دوم طرح هدفمندی یارانه‌هاست. آقای «احمدی‌نژاد» در گفت‌وگوی تلویزیونی اول دی‌ماه از برنامه و آمادگی دولت برای اجرای فاز دوم و نیز افزایش مبلغ یارانه نقدی کنونی به پنج برابر سخن گفت. دبیر ستاد هدفمندی یارانه‌ها ۸ دی‌ماه اعلام کرد برنامه‌ریزی برای اجرای فاز دوم هدفمندی یارانه‌ها در دولت در حال انجام است. روز ۱۳ دی، خبرگزاری‌ها از آماده‌باش رئیس‌جمهور و فراخوان وزیران اقتصادی و اعضای کارگروه کنترل بازار و مسئولان ذخیره‌سازی کالا خبر دادند. وزیر صنعت و تجارت و معدن نیز ۱۷ دی‌ماه درباره اجرای فاز دوم هدفمندی یارانه‌ها اعلام کرد که دوباره، جلسات ستاد هدفمندی یارانه‌ها به ریاست رئیس‌جمهور آغاز شده و از همه دستگاه‌ها از جمله وزارت صنعت خواسته شده ارزیابی خود را از اجرای مرحله نخست اعلام کنند تا بسته‌های حمایتی مرحله دوم به گونه‌ای باشد که رونق اقتصادی بیشتر را موجب شود. سخنان آقای «احمدی‌نژاد» در ۲۷ دی‌ماه در مجلس درباره اراده دولت برای اجرای فاز دوم هدفمندی تردیدها را دوباره اجرا کردن یا نکردن از بین برد.

جناح اکثریت مجلس و جبهه متحد اصول‌گرایان بیشترین مخالفت را با این طرح کردند. برخی از نمایندگان به صراحت، اجرای فاز دوم را سناریوی تبلیغاتی طراحی‌شده دولت می‌دانند؛ یعنی اگر مجلس به دولت اجازه چنین کاری ندهد، رشد شدید تورم و افزایش مشکلات معیشتی سبب خواهد شد مردم مقابل مجلس قرار گیرند. در چنین وضعیتی، دولت نیز وعده خواهد داد در صورتی که نامزد مورد حمایتش رأی بیاورد، به پشتوانه پیروزی در انتخابات، این وعده را عملی کرده و مجلس را همانند فاز اول هدفمندی یارانه‌ها، به عقب‌نشینی مجبور خواهد کرد.

از نظر مخالفان، در صورت موفقیت آقای «احمدی‌نژاد» در اجرای طرح پرداخت یارانه دویست هزار تومانی به مردم، این امر «بهترین تبلیغات انتخاباتی» برای ایشان و نامزد مورد نظر وی خواهد بود. یکی از اعضای کمیسیون اقتصادی مجلس تأکید می‌کند این وعده تهییج‌کننده و عامه‌پسند، در شش ماه مانده به انتخابات، با هر انگیزه‌ای که انجام گرفته باشد، این نگرانی را ایجاد می‌کند که این دولت نمی‌تواند آن را کامل اجرا کند و احتمال دارد دولت بعدی با چالش‌هایی جدی درباره توانایی یا ناتوانی

اجرای آن روبه‌رو شود. البته، آقای «احمدی‌نژاد» در پاسخ به انتقادات نمایندگان، اجرای فاز دوم طرح هدفمندی را نه تنها غیرانتخاباتی، بلکه ضرورتی برای تکمیل طرح تحول اقتصادی و به ثمر نشستن نتایج فاز اول می‌داند.

نتیجه‌گیری

هدف این نوشته، تبیین الزامات و ضرورت‌های انتخاباتی از دیدگاه رهبر معظم انقلاب و بررسی مواضع، راهبردها و به ویژه توضیح آرایش انتخاباتی جریان‌های سیاسی بود. مقام معظم رهبری در تبیین الزامات انتخابات سال آینده به مشارکت عظیم و پرشور، پرهیز از تنش‌آفرینی مقامات، شخصیت‌های مؤثر و جریان‌های سیاسی در راستای پرهیز از گفتمان سلبی تأکید دارند و در بحث صلاحیت‌های کاندیداتوری؛ سه شاخص «درک سنگینی کار اجرایی و توان انجام آن»، «داشتن صلاحیت‌های لازم در قانون اساسی»، «دل‌بستگی به نظام و صلاحیت اجرای قانون اساسی» را ویژگی‌های اصلی نامزدهای ریاست جمهوری می‌دانند.

درباره آرایش جریان‌های سیاسی در سه قطب اصول‌گرایان، طیف دولت و اصلاح‌طلبان باید گفت ارزیابی راهبردهای انتخاباتی دو قطب اصول‌گرایان و اصلاح‌طلبان نشان می‌دهد این جریان‌ها به دلیل اختلافات درون‌جناحی هنوز دارای راهبردها و برنامه‌های شفاف و منسجم در انتخابات آتی نیستند و درباره نامزد خاصی به اجماع نظر تشکیلاتی نرسیده‌اند. این امر زمینه را برای انتخاب گزینه شایسته از سوی اقشار اجتماعی مختلف پیچیده می‌کند و نقد سیاست‌ها و عملکردها جای خود را به مناقشات بی‌حاصل درون‌جناحی و بین‌جناحی می‌دهد و بر ابهامات می‌افزاید.

